

VITAROVAT

A magyar talajok genetikus osztályozásának egyes kérdései

FÖLDVÁRI GYÖRGY

Országos Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézet Talajosztálya, Debrecen

A talajtani tudomány, de a mezőgazdasági gyakorlat maga is megköveteli, hogy ismerjük hazánk talajtakaróját és a talajtani ismeretek birtokában gyakorlati tanácsokat tudjunk adni a mezőgazdasági termelés részére.

Hazánkban már régebben is történtek lépések, amelyeknek célja a magyarországi talajok leírása és annak térképszerű ábrázolása volt. Ilyen térképeket készítettek pl. SZABÓ és LORENZ, akik főleg geológiai irányzatú talajtérképet készítettek, TIMKÓ és SÜMEGHY agrogeológiai irányzatú talajtérképet, TREITZ klimazonális talajtérképet és KREYBIG 1 : 25 000-es léptékű talajismereti térképet. Ezeknek a térképeknek talajtani tudományunk fejlődésében elvülhetetlen értékük van. Meg kell azonban jegyezni, hogy gyakorlati célokra csak részben voltak felhasználhatók, mivel a talajokat egyes kiemelt tulajdonságok alapján csoportosították, és emiatt csak részleges következtetéseket lehetett belőlük levonni.

Felszabadulásunk után a szocialista nagyüzemi termelési mód elterjedésével egyre égetőbbé vált, hogy olyan talajosztályozást és ennek alapján olyan talajtérképeket készítsünk, amelyek a gyakorlatnak legjobban megfelelnek és elméleti téren is teljesen megalapozottak.

Bebizonyosodott, hogy hazánk talajtani viszonyainak a genetikus alapokon álló talajosztályozás felel meg a legjobban. STEFANOVITS és SZŰCS által összeállított 1 : 200 000-es léptékű országos talajtérkép, valamint VÁRALLYAY által javasolt és az OMMI-ban kidolgozott 1 : 10 000-es léptékű országos talajtérkép már bizonyos genetikus vonásokat tartalmaz.

Mindinkább szükségessé vált egy következetesen genetikus talajosztályozás kidolgozása, amelynek alapján üzemi méretekben megindulhat az ország talajtani térképezése.

Ezt a feladatot oldotta meg a Magyar Tudományos Akadémia által létrehozott bizottság, amely kidolgozta Magyarország talajainak genetikus osztályozási rendszerét.

SZŰCS [8], STEFANOVITS [3], SZABOLCS és JASSÓ [6], SZEBÉNYINÉ [7], MÁTÉ [2], BACSÓ [1], STEFANOVITS és MÁTÉ [4], valamint STEFANOVITS és SZŰCS [5] cikkeikben összefoglalták az egyes fő típusok osztályozását és leírták jellegzetes tulajdonságaikat.

Ezen alaphól kiindulva elkészült néhány genetikus üzemi talajtérkép a kartogramokkal együtt. A térképezések során felmerült egy országos talajjegyzék szükségessége. Ugyanis a fenti szerzők osztályozási rendszerüket csak

1. táblázat

Magyarország talajváltozatai a genetikus osztályozás alapján

Frőftípus	Típus	Alttípus	V á l t o z á t
	1. Kőves, sziklás váztalaj	—	<p>A) <i>Termőrétteg vastagsága szerint</i></p> <p>a) vékony termőréttegű — 0–10 cm-es termőréttegű b) sekély termőréttegű — 10–30 cm-es termőréttegű</p> <p>B) <i>Humusz minőség szerint</i></p> <p>a) televény (mull) b) kohány (moder)</p> <p>C) <i>Anyagkötés szerint</i></p> <p>a) karbonátos b) nem karbonátos</p>
Vázttalajok	2. Kavicsos vázttalaj	—	<p>A) <i>Termőrétteg vastagsága szerint</i></p> <p>a) vékony termőréttegű — 0–20 cm-es termőréttegű b) sekély termőréttegű — 20–50 cm-es termőréttegű</p> <p>B) <i>Humusztartalom szerint</i></p> <p>a) gyengén humuszos — 1% humusztartalomig b) közepesen humuszos — 1–2% humusztartalomig</p> <p>C) <i>Cementáló anyag szerint (ha cementált)</i></p> <p>a) szónsavasmészcel cementált b) vassal cementált</p>
	3. Földes, kopár talaj	Karbonátos Nem karbonátos	<p>A) <i>Humusztartalom szerint</i></p> <p>a) gyengén humuszos — 2% humusztartalom alatt b) közepesen humuszos — 2% humusztartalom felett</p> <p>B) <i>Humuszrétteg vastagsága szerint</i></p> <p>a) vékony humuszréttegű — 10 cm-nél vékonyabb humuszrétteg b) sekély humuszréttegű — 10–30 cm-es humuszrétteg</p>
	4. Futóhomok talaj	Karbonátos Nem karbonátos	<p>A) <i>Deflációs viszonyok szerint</i></p> <p>a) homokkifúvásos terület b) megkötött homokkifúvásos terület c) homokfelhalmozódási terület d) megkötött felhalmozódási terület</p>

Váztafajok	4. Futóhomok talaj	Lepel homok (1—2 m alatt eltemetett humuszos talajszint vagy iszapos, lószós üledék van)	B) <i>Hidrologiai viszonyok alapján</i> (lepel és kétrétegű homoknál) a) mélyen fekvő talajvízzel — a talajvíz 4 m-nél mélyebben van b) közepes talajvízállású — a talajvíz 2—4 m mélyen van c) felszínhez közelfekvő talajvízzel — a talajvíz 1—2 m mélyen van d) felszínhez igen közelfekvő talajvízzel — a talajvíz 1 m felett van
	5. Gyengén humuszos homoktalaj	Karbonátos Nem karbonátos Kétrétegű homok (A homok alatt iszapos, lószós vagy talajszint van)	C) <i>Talajjavítás szerint</i> a) rónázott b) rétegesen javított c) mélyen forgatott D) <i>Ásványi összetétel szerint</i> a) szilikátszegény — 0—5% szilikáttartalomig b) közepesen szilikátos — 5—20% szilikáttartalomig c) szilikátgazdag — 20% szilikáttartalom felett E) <i>Humusztartalom szerint</i> (5) a) humuszszegény — 1% humusztartalomig b) közepes humusztartalmú — 1—2% humusztartalomig F) <i>Humusztarték vastagsága szerint</i> (5) a) sekély humusztartétegű — 0—20 cm-es humusztartétegnél b) közepes humusztartétegű — 20—50 cm-es humusztartétegnél
Sötétzínű, vagy lito-morf erdőtalajok	6. Humuszkarbonát talaj	—	A) <i>Humusztartalom szerint</i> a) gyengén humuszos — 20% humusztartalomig b) közepesen humuszos — 2—5% humusztartalomig c) erősen humuszos — 5% humusztartalom felett d) humuszgazdag — 20% humusztartalom felett (csak 7)
	7. Rendzina talaj	Fekete rendzina Barna rendzina (humuszos szint színe feketés barna vagy sötétbarna)	B) <i>Humusztarték vastagsága szerint</i> a) Ha 50 cm-nél vékonyabb — sekély humusztartétegű (6) a) sekély humusztartétegű — 30—50 cm-es humusztartétegnél (7—8) b) közepes humusztartétegű — 50—100 cm-es humusztartétegnél (7—8) c) mély humusztartétegű — 100 cm-nél mélyebb humusztartétegnél (7—8) C) <i>Humuszminőség szerint</i> a) televény (mull) b) korhany (moder) c) nyers humusz (mor) (csak 8)

V á l t o z a t		
Főtípus	Típus	Altípus
Sötét színű vagy lito- morf erdő- talajok	7. Rendzina talaj	Vörösgyagyas rendzina (a kőzetben levő vö- rösgyag reliktum terra-rossák vörö- ssre színezik)
	8. Erubáz talaj	—
Közép- és délkelet-eu- rópai barna erdőtälajok	9. Erősen sava- nyú, nem pod- zolos barna erdőtälaj	Savanyú humuszos Nyers humuszos
	10. Podzolos barna erdőtälaj	Erősen podzolos (A ₂ szint 20 cm-nél vastagabb) Közepesen podzolos (A ₂ szint 20 cm-nél vékonyabb)

D) *Kémhatás szerint (7—8)*

- a) gyengén lúgos — pH = 7,5—8,5
b) semleges — pH = 6,8—7,5
c) gyengén savanyú — pH = 6,0—6,8

E) *Anyagkőzet szerint*

- a) mészkövön (7)
b) dolomiton

a) rioliton (8)
b) andeziten
c) bazaltion
d) riolit tufán
e) andezit tufán
f) bazalt tufán

A) *Termőréteg vastagsága szerint (9)*

- a) sekély termőrétegű — 50 cm-nél vékonyabb termőrétegnél
b) közepes termőrétegű — 50 cm-nél vastagabb termőrétegnél

B) *Humusztartalom szerint*

- a) gyengén humuszos — 2 % humusztartalomig
b) közepesen humuszos — 2—5% humusztartalomig
c) erősen humuszos — 5% humusztartalom felett

C) *Humuszréteg vastagsága szerint*

- a) sekély humuszrétegű — 0—20 cm-es humuszrétegnél (9)
b) közepes humuszrétegű — 20 cm-nél mélyebb humuszrétegnél
a) sekély humuszrétegű — 0—10 cm-es humuszrétegnél (10)
b) közepes humuszrétegű — 10—20 cm-es humuszrétegnél
c) mély humuszrétegű — 20 cm-nél mélyebb humuszrétegnél

D) *Humuszminőség szerint (csak erdő alatti)*

- a) nyers humusz
b) korhany
c) televény

<p>Közép- és délkelet-európai barna erdőtalajok</p>	<p>11. Anyagbemosódásos barna erdőtalaj</p>	<p>Gyengén podzolos (A kifehéredés csak foltokban jelenik meg)</p>	<p>E) <i>Erodáltság foka szerint</i> (10) a) gyengén erodált — az erózió csak az A szintet érinti b) közepesen erodált — az erózió csak az A+B szintet érinti c) erősen erodált — a B szintből is kevés maradt</p> <p>F) <i>Aciditás szerint</i> (9) Ha az Y_2 5 alatt van, közepesen savanyú, nem podzolos barna erdőtalajnak nevezzük</p> <p>G) <i>Kultúrállapot szerint</i> a) művelési ág szerint lehet — erdő alatt, legelő, rét, szántott</p> <p>H) <i>Talajjavítás szerint</i> (ha javítás történt) a) meszezett</p>
	<p>12. Pszευδοoglejcs barna erdőtalaj</p>	<p>Podzolos Nem podzolos</p>	<p>A) <i>Humuszminőség szerint</i> (11, 13) a) korhany b) televény</p> <p>B) <i>Kultúrállapot szerint</i> a) sekélyen művelt — 0—20 cm mélységig művelt b) mélyen művelt — 20 cm-nél mélyebben művelt</p> <p>C) <i>Erodáltság szerint</i> a) gyengén erodált — az erózió csak az A szintet érinti b) közepesen erodált — az erózió csak az A+B szintet érinti c) erősen erodált — az erózió a B szintből is kevés maradt</p> <p>D) <i>Talajjavítás szerint</i> leírni milyen javítás történt</p> <p>E) <i>Humuszréteg vastagsága szerint</i> a) sekély humuszrétegű — ha a humuszréteg 0—10 cm vastag b) közepes humuszrétegű — ha a humuszréteg 10—20 cm vastag c) mély humuszrétegű — ha a humuszréteg 20 cm-nél vastagabb</p> <p>F) <i>Humusztartalom szerint</i> a) gyengén humuszos — 2% humusztartalomig b) közepesen humuszos — 2—5% humusztartalomig c) erősen humuszos — 5% humusztartalom felett</p>
	<p>13. Barnaföld, Ramann-féle barna erdőtalaj</p>	<p>Típusos (lösszön vagy löszszerű kőzetten alakul ki) Rozsdabarna (homokon alakul ki)</p>	<p>A) <i>Humuszréteg vastagsága szerint</i> a) sekély humuszrétegű — ha a humuszréteg 0—20 cm vastag b) közepes humuszrétegű — ha a humuszréteg 20—40 cm vastag c) mély humuszrétegű — ha a humuszréteg 40 cm-nél vastagabb</p>
	<p>14. Kovárványos barna erdőtalaj</p>	<p>Visszameszeződött (a felhalmazódási szintben mész van)</p>	<p>A) <i>Humuszréteg vastagsága szerint</i> a) sekély humuszrétegű — ha a humuszréteg 0—20 cm vastag b) közepes humuszrétegű — ha a humuszréteg 20—40 cm vastag c) mély humuszrétegű — ha a humuszréteg 40 cm-nél vastagabb</p>

Főtípus	Típus	Altípus	V á l t o z a t
Közép- és dél-kelet-európai barna erdőte-lajok	14. Kovárványos barna erdő-talaj	Agyagbemosódásos	B) <i>Humusztartalom szerint</i> a) humuszszegény — 1% humusztartalomig b) közepes humusztartalmú — 2% humusztartalomig c) humuszgazdag — 2% humusztartalom felett C) <i>Deflációs viszonyok alapján</i> a) homokkifúvásos terület b) megkötött homokkifúvásos terület c) homokfelhalmozódási terület d) megkötött homokfelhalmozódási terület D) <i>Kovárványos réteg vastagsága szerint</i> kovárványos réteggel crezett réteg a) közepesen kovárványos — 1 m-nél vékonyabb b) mélyen kovárványos — 1 m-nél vastagabb
	15. Karbonát ma-radványos barna erdő-talaj	Humuszos (a vasas csíkokat humusz-ananyagok itatják át)	A) <i>Talajréteg (A+B) vastagsága szerint (15)</i> a) sekély rétegű — 30 cm talajréteggig b) közepes rétegű — 30–50 cm talajréteggig c) mély rétegű — 50 cm-nél vastagabb talajrétegnél B) <i>Humuszréteg vastagsága szerint</i> a) sekély humuszrétegű — 20 cm-es humuszréteggig (15) b) közepes humuszrétegű — 20–40 cm-es humuszréteggig c) mély humuszrétegű — 40 cm-nél vastagabb humuszrétegnél a) közepes humuszrétegű — ha a humuszréteg kisebb mint az A+B szint (16) b) mély humuszrétegű — ha a humuszréteg egyenlő az A+B szinttel
	16. Csernozjom barna erdő-talaj	Karbonátos Nem karbonátos	C) <i>Kultúrállapot szerint (15)</i> a) sekélyen művelt — 20 cm-ig b) mélyen művelt — 20 cm-nél mélyebben D) <i>Humusztartalom szerint</i> a) gyöngén humuszos — 2% humusztartalomig b) közepesen humuszos — 2–5% humusztartalomig c) erősen humuszos — 5% humusztartalom felett

	<p>17. Külözött csernozjom talaj</p>	<p>—</p>	<p>E) <i>Erózió mértéke szerint</i> a) gyengén erodált — az erózió az A szintet érinti b) közepesen erodált — az erózió az A+B szintet érinti c) erősen erodált — a B szintből kevés maradt F) <i>Karbonáttartalom szerint</i> (15) a) felszíntől karbonátos — ha a felső 0-20 cm-től meszes</p>
	<p>18. Mészlepedékes csernozjom talaj</p>	<p>Típusos</p>	<p>A) <i>Humuszréteg vastagsága szerint</i> a) sekély humuszrétegű — 30-40 cm-es humuszréteggig b) közepes humuszrétegű — 40-80 cm-es humuszréteggig c) mély humuszrétegű — 80 cm-nél mélyebb humuszrétegtől B) <i>Humusztartalom szerint</i> a) gyengén humuszos — 2% humusztartalomig C) <i>Karbonátos szint mélysége szerint</i> a) a felszínhez közel karbonátos — ha 20-30 cm-től meszes b) közepesen karbonátos — ha 30-60 cm-től meszes c) mélyen karbonátos — ha 60 cm-től meszes</p>
<p>Csernozjom talajok</p>	<p>Alföldi</p>	<p>D) <i>Erózió mértéke szerint</i> a) gyengén erodált — az A + B szint 25-30%-a erodálódott b) közepesen erodált — az A + B szint 30-70%-a erodálódott c) erősen erodált — az A + B szint 70%-nál több erodálódott E) <i>Kultúrállapot szerint</i> a) eketalp réteges b) leromlott szerkezetű</p>	<p>F) <i>Sóminőség szerint</i> (ha mélyben sós) a) szulfátos — ha a vízben oldható sók 50%-a szulfát b) karbonátos — ha a vízben oldható sók 20%-a karbonát c) szulfátos hidrokarbonátos — ha mindkét só jelentős mértékű G) <i>Sótartalom szerint</i> (ha mélyben sós) a) gyengén sós — 0,2% vízbenoldandó sótartalomig b) közepesen sós — 0,2-0,4% vízbenoldandó sótartalomig c) erősen sós — 0,4% vízbenoldandó sótartalom felett</p>
<p>19. Réti csernozjom talaj</p>	<p>Karbonátos Nem karbonátos Mélyben sós (C szintben sófelhalmozódás van) Karbonátos Nem karbonátos Mélyben sós (C szintben sófelhalmozódás van, ahol a kies-Na eléri az S értéket 5₀-át)</p>	<p>H) <i>Szolonyecesség fokozata szerint</i> (ha a Na az S értéket 15%-át meghaladja) a) erősen szolonyecses — ha a Na az S értéket 15%-át meghaladja I) <i>Homok ásványi összetétele alapján</i> (20) a) szilikát szegény — 5% szilikáttartalomig b) közepesen szilikátos — 5-20% szilikáttartalomig c) szilikátgazdag — 20% szilikáttartalom felett</p>	<p>H) <i>Szolonyecesség fokozata szerint</i> (ha a Na az S értéket 15%-át meghaladja) a) erősen szolonyecses — ha a Na az S értéket 15%-át meghaladja I) <i>Homok ásványi összetétele alapján</i> (20) a) szilikát szegény — 5% szilikáttartalomig b) közepesen szilikátos — 5-20% szilikáttartalomig c) szilikátgazdag — 20% szilikáttartalom felett</p>

V á l t o z a t			
Főtypus	Típus	Altípus	
Csernozjom talajok	20. Csernozjom jellegű homoktalaj	—	
	21. Öntés csernozjom talaj	—	
	22. Szoloncsák talaj	Karbonátos (sók 20%-a karbonát) Szulfátos (sók 50%-a szulfát) Kloridos (jelentős klorid tart.)	A) <i>Humusosodás mértéke szerint</i> a) gyengén humuszos — 1–2% humusztartalomnál b) erősen humuszos — 2% humusztartalom felett B) <i>Szologyosodás szerint</i> (23) a) felszínen szologyos — 0–3 cm-ig szologyos b) közepesen szologyos — 3–10 cm-ig szologyos
Szikes talajok	23. Szoloncsák szolonyc talaj	Karbonátos (sók 20%-a karbonát) Szulfátos (sók 50%-a szulfát) Kloridos (jelentős klorid tart.)	
	24. Réti szolonyc talaj	Kérges szolonyc A=8–10 cm-nél vékonyabb Közepes szolonyc A=8–10 cm-nél vastagabb	A) <i>Sók minősége szerint</i> a) szulfátos — ha az oldható sók 50%-a szulfát b) karbonátos-hidrokarbonátos — ha az oldható sók 20%-a karbonát, hidrokarbonát c) kloridos — jelentősebb kloridtartalomnál B) <i>Szoloncsikosodás mértéke szerint</i> Ha az összes vízbenoldható sótartalom a felső 40 cm-ben: a) gyengén szoloncsákos — 0,4% alatt van b) erősen szoloncsákos — 0,4% felett van (a sótartalomból a gipszet nem vesszük figyelembe) C) <i>Szologyosodás szerint</i> a) erősen szologyos b) gyengén szologyos a feloszlás erőssége szerint, vagy a) felszínen szologyos — az A ₁ szintben szologyos b) mélyben szologyos — a A ₂ szintben szologyos
	25. Sztieppésdő réti szolonyc talaj	Közepes szolonyc A=25 cm-nél vékonyabb Mély szolonyc A=25 cm-nél vastagabb	

<p>26. Másodalagosan elszikesedett talaj</p>	<p>Szulfátos szoloncsákos</p>	<p>D) <i>Karbonátartalom szerint</i> a) felszínhez közel karbonátos — B szintben karbonátos b) mélyben karbonátos — C szintben karbonátos</p> <p>E) <i>Talajjavítás szerint</i> a) meszezett b) digózott c) gipszezett stb.</p>
<p>27. Szoloncsákos réti talaj</p>	<p>Szódás, szoloncsákos</p>	<p>A) <i>Humusztartalom szerint</i> homoktalajon kötött talajon a) humuszegény 1,5%-ig 3%-ig b) humuszgazdag 1,5% felett 3% felett lápos réti talajnál a) humuszegény 3—4%-ig 6—7 %-ig b) humuszgazdag 6—7%-ig 10—12%-ig magasabb humusztartalomnál már kotus, vagy tőzeges láptalaj</p>
<p>28. Szolonyces réti talaj</p>	<p>Szolonyces (a kicserélhető Na az S érték 5—10%-a) (nem nevezük külön meg) Erősen szolonyces (a kicserélhető Na több, mint az S érték 15%-a)</p>	<p>B) <i>Humusztéteg (A+B) vastagsága szerint</i> a) sekély humusztétegű — 50 cm humusztétegig b) közepes humusztétegű — 50—100 cm humusztétegig c) mély humusztétegű — 100 cm-nél mélyebb humusztéteg</p> <p>C) <i>Karbonátartalom és cioszlás szerint</i> a) felszínen karbonátos b) felszínhez közel karbonátos — A₂ meszes c) mélyen karbonátos — B vagy C szint meszes</p>
<p>29. Réti talaj</p>	<p>Típusos (nem nevezük külön meg) Mélyben sós (a C szint 150 cm-nél magasabban fekvő részében szármottevő só van)</p>	<p>D) <i>Glejesedés szerint</i> Amennyiben glejesedés van, meg kell nevezni melyik szint és milyen erősen glejes A glejesedés erősségére vonatkoztható az öntéstalajok B változata. (Lásd 35/B és 36/B.)</p> <p>E) <i>Sófelkamacozás szerint</i> (ha mélyben sós) a) gyengén sós — 0,2 % vízbenoldható só tartalomig b) közepesen sós — 0,2—0,4% vízbenoldható só tartalomig c) erősen sós — 0,4% vízbenoldható só tartalom felett</p>
<p>30. Öntés réti talaj</p>	<p>—</p>	<p>F) <i>Eltemetett talajréteg szerint</i> Meg kell nevezni az eltemetett talajt és zárójelben cm-ben a mélységben elhelyezkedést.</p> <p>G) <i>Talajvíz mélysége szerint</i> Ha a talajvíz 3 m-nél (láposréti talajnál 1,5 m-nél mélyebben van — sztyeppesedő réti talaj)</p>

Réti talajok

Féltípus	Típus	Allípus	V á l t o z a t
Réti talajok	31. Lápos réti talaj	—	<p>H) <i>Kultúrállapot szerint</i></p> <p>a) öntözött (berendezett öntözőtelepnél)</p> <p>b) tereprendezett</p> <p>I) <i>Talajjavítás szerint</i></p> <p>Megnevezni a talajjavítás módját. Pl. (meszezett, dugózott stb.)</p> <p>J) <i>Sók minősége szerint</i> (ha mélyben sós)</p> <p>a) szulfátos — ha a vízben oldható sók 50%-a szulfát</p> <p>b) karbonátos, hidrokarbonátos oldható sók 20%-a karbonát</p> <p>c) szulfátos-hidrokarbonátos — mindkét só jelentős mértékű</p>
	32. Mohaláp talaj	—	<p>A) <i>Szervesanyagréteg vastagsága szerint</i></p> <p>a) sekély tőzeg vagy kotu rétegű — 50—100 cm szervesanyag rétegnél (tőzeges láptalajnál 30 cm-ig)</p> <p>b) mély tőzeg vagy kotu rétegű 100 cm-nél vastagabb szervesanyag rétegnél</p> <p>B) <i>Szerves és ásványi részlet aránya szerint</i></p> <p>a) kotusnál ásványosodott — ha szervesanyag tartalom 25%-nál kevesebb</p> <p>b) tőzegnél iszaposodott — ha szervesanyag tartalom 50%-nál kevesebb</p> <p>C) <i>Karbonátartalom és eloszlás szerint</i></p> <p>a) nem karbonátos</p> <p>b) felszínhez közel karbonátos — 50 cm felett meszes</p> <p>c) mélyben karbonátos — 50 cm-nél mélyebben meszes</p> <p>D) <i>pH szerint</i></p> <p>a) gyengén savanyú — pH 6 felett</p> <p>b) savanyú — pH 6 alatt</p> <p>E) <i>Glejesedés, vaskiválás, trinités, mészlópad előfordulása szerint</i></p> <p>Értelemszerűen az előforduló képződményt, előfordulásának erősségét, az elhelyezkedését írjuk be. Számszerű értékként felhasználhatók a réti és öntés-talajnál használt határértékek. (Lásd 35/B és 36/B.)</p> <p>F) <i>Felégetés alapján</i></p> <p>a) felégetett</p> <p>b) ha nem felégetett, nem jelöljük</p>
Láptalajok	33. Rétláp	Tőzegláp (tőzegréteg 50 cm-nél vastagabb)	
		Kotus-tőzegláp (A tőzeg felett kotu réteg van)	
		Tőzeges láp (tőzegréteg 50 cm-nél vékonyabb)	
		Kotus láp (Csak kotu van)	
		Telkesített tőzegláp	
		Telkesített tőzeges láp	
		Telkesített kotus láp	
	34. Lecsapolt és telkesített rétláp talaj	—	<p>A) <i>Aciditási viszonyok szerint</i></p> <p>a) erősen savanyú — ha N_2 több 5-nél</p> <p>b) közepesen savanyú — ha N_2 kevesebb 5-nél</p>

<p>35. Mocsári és ártéri erdők talajai</p>	<p>Karbonátos</p>	<p>B) <i>Glejesedés szerint</i> a) felszínen glejes, ha a felső 20 cm-ben jelentkezik glej b) mélyen glejes, ha a felső 20 cm alatt jelentkezik glej C) <i>Talajvíz mélysége szerint</i> a) magas talajvíz állású — ha a talajvíz 1 m felett van, b) közepes talajvíz állású — ha a talajvíz 1—2 m között van c) mély talajvíz állású — ha a talajvíz 2 m alatt van</p>
<p>36. Nyers öntéstalaj</p>	<p>Nem karbonátos</p>	<p>A) <i>Humusréteg vastagsága szerint</i> a) sekély humusz rétegű — 20 cm humusréteggig b) közepes humusz rétegű — 20—50 cm humusréteggig c) mély humusz rétegű — 50 cm-nél mélyebb humusrétegnél</p>
<p>37. Gyengén humuszos öntéstalaj</p>	<p>Kétrétegű (2 m-ig eltemetett humuszos szint található)</p>	<p>B) <i>Glejesedés alapján</i> a) gyengén glejes — a glej foltokban található b) közepesen glejes — a glejes részek 20—30%-a glej c) erősen glejes — a glejes részek 50%-a glej</p>
<p>Folyóvizek és tavak üledékeinek és hordalékainak talajai</p>	<p>Karbonátos</p>	<p>C) <i>Karbonát felhalmozódás szerint</i> a) felszíntől karbonátos — 0—20 cm-től meszes b) felszínhez közel karbonátos — 20—40 cm-től meszes c) mélyen karbonátos — 40 cm-től meszes</p>
<p>38. Lejtő hordalék talaj</p>	<p>Nem karbonátos</p>	<p>D) <i>Karbonátmentesség szerint</i> a) gyengén karbonátos — 5% mésztartalomig b) közepesen karbonátos — 5—10% mésztartalomig c) erősen karbonátos — 10%₀ mésztartalom felett</p>
<p>Lejtő hordalék talaj</p>	<p>Kétrétegű</p>	<p>E) <i>Sófelhalmozódás szerint</i> a) felszíntől sós — a sós szint 30—80 cm-re jelentkezik b) felszínhez közel sós — a sós szint 80 cm-nél mélyebben jelentkezik c) mélyben sós — a sós szint 80 cm-nél mélyebben jelentkezik</p>
<p>Lejtő hordalék talaj</p>	<p>Csernozjom terület lejtő hordalék talajai</p>	<p>F) <i>Sótartalom alapján</i> a) gyengén sós — az összes vízbenoldható só tartalom 0—0,2%-ig b) közepesen sós — az összes vízbenoldható só tartalom 0,2—0,4%-ig c) erősen sós — az összes vízbenoldható só tartalom 0,4%-felett</p>
<p>Lejtő hordalék talaj</p>	<p>Érdős területek lejtő hordalékai</p>	<p>G) <i>Sók mennyisége szerint</i> mint a szákes talajoknál</p>
<p>Lejtő hordalék talaj</p>	<p>Érdős területek lejtő hordalékai</p>	<p>H) <i>Élőanyagok talajszint, vasrossá kiválás, kultúrállapot szerint</i> Az eddigiek alapján értelemszerűen</p>
<p>Lejtő hordalék talaj</p>	<p>Érdős területek lejtő hordalékai</p>	<p>I) <i>Hidrologiai viszonyok alapján</i> a) magas talajvíz állású — a talajvíz 0—1 m mélységgig b) közepes talajvíz állású — a talajvíz 1—2 m mélységgig c) mély talajvíz állású — a talajvíz 2 m-nél mélyebben van</p>

az altípusig dolgozták ki részletesen, a változatokra csak irányelveket adtak. A részletes, üzemi talajtérképezés azonban megkívánja a talajok változatig történő osztályozását, ezért addig is, amíg egy talajjegyzék nem áll rendelkezésünkre, igyekeztem összeállítani egy olyan táblázatot, amely a változatokat is tulajdonságaik szerint ismerteti. Ezen munkámat nagymértékben megkönnyítette a már felsorolt szerzők rendelkezésemre bocsátott anyaga és az a tapasztalat, amelyet Intézetünk munkája során szereztünk.

Természetes, hogy jelenlegi ismereteink még nem elegendők egy teljesen pontos és részletes talajtérkép összeállításához, sőt a talajváltozatok belül is vannak olyanok, amelyek részben kisebb jelentőségűek, részben az idetartozó talajok kisméretű elterjedése folytán még kevésbé tanulmányozottak, és ezért csak általános utalást lehet tenni azokra az elvekre, amelyek alapján a nevezett tulajdonságok szerint a talajok az adott változatokba sorolhatók. Ilyen pl. egyes talajtípusoknál a glejesedés, vaskiválás, mészkőpad, mészkiválás, kultúrállapot szerinti változatba sorolás.

A gazdasági és termelési szempontból elsősorban számbajövő nagy elterjedésű változatokról azonban már elég ismerettel rendelkezünk ahhoz, hogy kategóriákat állíthassunk fel, amely a közölt táblázatban meg is történt.

A táblázatban a változatokat az ABC nagybetűivel jelölve típusonként állítottam össze, és azok az adott típusra vagy típusokra érvényesek. Amennyiben a változatok több típusra összevonva érvényesek, úgy azokat nem választottam külön. Olyan esetekben, amikor a változatok közösen több típusra érvényesek, de közülük egyik vagy másik csak egy típusra érvényes, úgy azoknál a változat megnevezése után zárójelben annak a típusnak a sorszáma szerepel, amelyikre az adott változat érvényes. Pl. a futóhomok és gyengén humuszos homoktalajoknál az E) pont alatt levő humusztartalom szerinti változatba sorolás [5] típusra, vagyis a gyengén humuszos homoktalajra vonatkozik és a futóhomokra nem érvényes.

A táblázatban közölt adatok közül magyarázatra szorul a termőrétegvastagság fogalma. Mivel a termőrétegvastagság kifejezés értelmezése nem egyöntetű, ezért ahol ezt jobb elnevezés híján alkalmaztam, úgy az alábbiakban értelmezendő: termőrétegvastagság alatt értjük jelen esetben azt a laza, felső talajréteget, amelybe a növények gyökerei behatolnak, onnan tápanyagot, vizet vehetnek fel.

Mint a táblázatból látható, igyekeztem az egyes változatok részletes megfogalmazását adni, ezenkívül azon altípusoknál, ahol az elnevezésből nem világlik ki e lényeges tulajdonság, amelynek alapján odasorolhatjuk, röviden rámutattam ezen tulajdonságokra is. Ezzel céлом az volt, hogy a gyakorlati felvételezők részére egy könnyen kezelhető táblázatot adjak, melynek segítségével a talajt könnyen meghatározhatják.

Amikor a talajtípust a változatokig menően leírjuk, sorrend szerint először a változat, majd altípus és típus nevét adjuk és végül megnevezzük azt az anyakőzetet, amelyen a talaj kialakult. Természetesen a magyaros fogalmazás érdekében előfordulhat, hogy a változat nevét a típus után kell írni, mint pl. karbonátos futóhomok, mélyen fekvő talajvízzel. Itt ugyanis a változat nevének előre írása magyartalan kifejezést vonna maga után. Mint említettem, az anyakőzetet minden esetben megnevezzük. Ez nem áll ellentétben azzal, hogy egyes típusoknál az anyakőzetet a változásba sorolásnál megemlítettük. U. i. ezen esetekben ki kívántuk hangsúlyozni az adott típusoknál az anyakőzet rendkívüli fontosságát a talaj termelési tulajdonságaiban.

Ugyancsak felvetődik az a kérdés, hogy a sok változat közül melyiket választjuk ki a térkép készítése során. Itt minden esetben az az irányelv, hogy azt a változatot válasszuk, amely adott viszonyok között a talaj termőképességére a legnagyobb hatást gyakorolja, ami nyilvánvalóan függ a termelt növénytől, öntözéstől vagy egyéb gazdasági adottságtól is. Példának felsorolok néhány talajleírást, ill. pontosabban elnevezést, amely, úgy gondolom, elősegíti az elmondottak jobb megértését.

Gyengén humuszos, karbonátos földes kopár talaj erősen kötött agyagon.
Közepes humusz réteggű fekete rendzina dolomiton.

Gyengén humuszos erősen podzolos barna erdőtalaj homokkő málladékon.
Erősen sós, mészlepedékes csernozjom löszön.

Gyengén szologyos, közepes réti szolonyec löszszerű agyagon.

Előfordulhat olyan eset, hogy egy gazdaságon belül, ahol a talaj tulajdonságai közül a humuszréteg vastagsága döntő szerepet játszik, az ugyanazon típusba és altípusba tartozó talajok mind közepes humuszréteggűek, egyéb tulajdonságaikban azonban eltérhetnek, pl. egy része mélyben sós. Ilyenkor előfordulhat, hogy a talajelnevezésben kétféle változat is szerepel, mint pl. közepes humuszréteggű réti talaj és közepes humuszréteggű, mélyben gyengén sós réti talaj.

Mint a táblázatból jól látható, az altípusok elhatárolásánál igen sok esetben két eshetőség között lehet választani. Ezek közül többségükben az egyik az az altípus, amely típusosan jellemző az adott talajra, míg a másik az általában előforduló típustól valamilyen tulajdonságban tér el. Pl. karbonátos vagy nem karbonátos, típusos vagy mélyben sós stb. Ilyen esetekben elképzelhető, hogy az elnevezésnél pl. csernozjom talaj esetében nem tesszük hozzá, hogy karbonátos, vagy réti talajnál, hogy nem karbonátos, vagy pl. a szolonyeces réti talajnál az altípust csak akkor nevezzük meg külön, ha a talaj erősen szolonyeces, magától értetődő, hogy egy talajt nem nevezünk humuszszegény szolonyeces szolonyeces réti talajnak, hanem egyszerűen humuszszegény szolonyeces réti talajnak nevezzük. Vagy a réti talajra sem mondjuk, hogy típusos réti talaj.

A térképek készítése során törekedni kell arra, hogy egy gazdaságon belül túlzottan sok változat ne szerepeljen, mivel ez részben a térkép megértését nehezíti, részben pedig a szerkesztésben okoz gondokat.

Jelen tanulmány célja az volt, hogy segítséget nyújtson a talajtérképezést végző szakember számára a változatok meghatározásában és egyúttal egységes alapot képezzen egy jövőben összeállítandó országos talajjegyzék számára, amelynek elkészítése csak az összes talajtani szakember közös munkájának eredményeképpen valósítható meg.

Érkezett: 1962. június 2.

I r o d a l o m

- [1] BACSO, A.: Adatok a hazai csernozjom talajok osztályozásához. Agrokémia és Talajtan. **9.** 135—144. 1960.
- [2] MÁTÉ, F.: Javaslat a hazai réti talajok osztályozására. Agrokémia és Talajtan **9.** 121—134. 1960.
- [3] STEFANOVITS, P.: A magyarországi erdőtalajok genetikai-talajföldrajzi osztályozása. Agrokémia és Talajtan. **3.** 163—184. 1959.
- [4] STEFANOVITS, Pál & Máté, F.: Javaslat a hazai vástalajok osztályozásához. Agrokémia és Talajtan. **9.** 277—283. 1960.

- [5] STEFANOVITS, P. & SZŰCS, L.: Magyarország genetikus talajtérképe. OMMI Genetikus talajtérképek. Ser. 1. No. 1. 1961.
- [6] SZABOLCS, I. & JASSÓ, F.: A magyar szikes talajok osztályozása. Agrokémia és Talajtan. 8. 281—300. 1959.
- [7] SZEÉNYI, L-né: A magyarországi váztalajok osztályozása. Agrokémia és Talajtan. 8. 367—376. 1959.
- [8] SZŰCS, L.: A hazai csernozjom talajok osztályozása. Agrokémia és Talajtan. 8. 83—92. 1959.

Некоторые вопросы генетической классификации венгерских почв

ДЬ. ФЭЛЬДВАРИ

Почвенный отдел Государственного института по контролю качества почв и с/х продукции, Дебрецен (Венгрия)

Резюме

В статье говорится о классификации венгерских почв и об ее использовании при крупномасштабном картировании. Сделаны следующие выводы:

1. В Венгрии и раньше были попытки составления почвенных карт, но составленные тогда карты не удовлетворяют требованиям предъявляемым социалистическим сельским хозяйством.
2. Для крупных хозяйств хорошо используемые карты можно составить только на основе генетического принципа почвоведения.
3. Приведена таблица в которой перечислены почвенные разновидности Венгрии на основе генетической классификации. В таблице показаны также и свойства почвы на основе которых выделены отдельные разновидности.
4. Приведены примеры названия почв с указанием на то, что в названии почвы всегда должно фигурировать и название материнской породы.
5. Внутри одного хозяйства следует по возможности выделять как можно меньше разновидностей, так, конечно, чтоб это было не в ущерб качества карты.
6. Необходимо как можно быстрее составить подробный список встречающихся в Венгрии почв.

Табл. 1. Почвенные разновидности Венгрии на основе генетической классификации.

Certaines questions de la classification génétique des sols hongrois

GY. FÖLDVÁRI

Institut National pour la Qualification des Sols et des Produits Agraires, Debrecen (Hongrie)

Résumé

L'auteur s'occupe dans son article de la classification génétique des variétés des sols de la Hongrie et de son emploi au cours de la préparation des cartes des sols génétiques des exploitations agricoles. Il y fait les constatations suivantes:

1. En Hongrie l'on a construit aussi auparavant des cartes des sols. Mais ces cartes ne conviennent pas aux grandes exploitations agricoles socialistes.
2. Pour les grandes exploitations l'on ne peut construire en Hongrie des cartes utiles que sur la base du principe génétique des sols.
3. Il présente un tableau dans lequel il énumère les variétés des sols de la Hongrie selon la classification génétique. Il indique leurs propriétés selon lesquelles se fait la séparation des variétés.
4. Il donne des exemples concernant la dénomination des sols et il attire l'attention à ce que dans la dénomination du sol la roche-mère doit toujours figurer.
5. Au-dedans d'une exploitation particulière l'on doit distinguer aussi peu de variétés que possible, mais de la sorte, que cela ne diminue pas l'utilité de la carte.
6. Il est important que soit préparée, le plus tôt possible, la liste détaillée des sols de la Hongrie.

Tableau 1. Les variétés des sols de la Hongrie selon la classification génétique.